

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 โทรสาร 0-2259-6172

ข่าวจากหนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ ฉบับประจำวัน ที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2561 หน้า M1 มูลค่าข่าว 633,402.-

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูรายละเอียดได้ที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

กวีนิพนธ์รำลึกภาษาแม่ สื่อสร้างสุนทรียะและสันติภาพ

เรื่อง กาญจนา ชาญวัฒน์ธนชัย

21 มี.ค.ของทุกปีเป็น “วันกวีนิพนธ์โลก” โดยองค์การยูเนสโกกำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุนความหลากหลายทางภาษาผ่านบทกวีนิพนธ์ และมุ่งหวังให้เป็นสื่อในการดำรงไว้ซึ่ง “ภาษาที่อยู่ในภาวะวิกฤต”

นอกจากนี้ หากย้อนไปเมื่อวันที่ 21 ก.พ.ที่ผ่านมา องค์การยูเนสโกยังกำหนดให้เป็น “วันภาษาแม่สากล” เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ นำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ประเทศ และสังคมโลก โดยภาษาของกลุ่มชนต่างๆ ที่ใช้ในบ้าน ชุมชน และในวิถีประจำวันเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Mother Language ตรงกับคำว่า “ภาษาแม่” ในภาษาไทย ซึ่งในโลกนี้มีหลากหลายกว่า 7,000 ภาษา

ผลผลิตจากภาษาแม่อย่างงานกวีนิพนธ์จึงมีความสำคัญ เนื่องจากภาษาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือของการสื่อสาร และงานกวีนิพนธ์ไม่ได้เป็นเพียงสื่อสร้างสรรค์สุนทรียะของมนุษย์ หากแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของมนุษยชาติ เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการสร้างสันติภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน

สอดคล้องกับการทำงานของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต (ศฟภว.) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ทำงานวิจัยและงานวิชาการด้านภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนนาน 14 ปี มากกว่า 26 กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อศึกษา รวบรวม ฟื้นฟู ยกย่องภาษาแม่ และส่งเสริมผู้ใช้ภาษาแม่ให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหามรดกทางวัฒนธรรม และประเทศ รวมถึงยังมีการนำบทกวีนิพนธ์ภาษาแม่ต่างๆ มาพัฒนาเป็นเพลงและสื่อการสอนในโรงเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศไทย

ศ.เกียรติคุณ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ประธานที่ปรึกษา ศฟภว. กล่าวถึงความสำคัญของภาษาแม่ว่า ภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทุกอย่าง เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในบ้านหรือชุมชน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยภาษาแม่

“การเข้าใจภาษาแม่ในแต่ละชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในโลกปัจจุบันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน เพราะจะทำให้เข้าถึงกลุ่มคนต่างๆ ในรายละเอียด ยกตัวอย่าง ระบบการศึกษา ถ้าโรงเรียนในท้องถิ่นใช้ภาษาแม่เป็นฐานจะทำให้เด็กไม่เครียด มีความสุข และต่อเนื่องความรู้จากที่บ้านเข้าสู่ระบบการเรียนในโรงเรียนได้ดีกว่า แต่ทุกวันนี้โรงเรียนยังเน้นสอนแต่ภาษาไทย ทำให้มีเด็กจำนวนมากไม่สามารถปรับตัว

ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ดร.สุวิธาน พัฒนาไพรวลัย

ดร.มิวรัต บวรรุ่งโรจน์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่ต่างออกไปจากภาษาไทยมาก ทำให้เด็กเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาเพราะมีภาษาเป็นอุปสรรค ดังนั้นภาษาแม่จะกลายเป็นเครื่องมือที่จะสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก และค่อยๆ เชื่อมโยงเขาเข้ากับภาษาไทย”

ทาง ศฟภว. ทำงานร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำโครงการ “การจัดการศึกษาแบบทวิ/พหุภาษาชายแดนภาคใต้” ให้ครูใช้ภาษาแม่หรือภาษามลายูพูดเป็นสื่อการสอนนักเรียนชั้นอนุบาล แล้วค่อยๆ สอนภาษาไทยทีละน้อย ซึ่งจากการวิจัยและประเมินผลชี้ชัดว่า ภาษาแม่เป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นส่วนช่วยรักษาภาษาแม่และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่

“ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นทรัพยากร” ดร.สุวิไล กล่าวต่อ “ผิดจากในอดีตที่คิดว่าความไม่เป็นอย่างอื่นอันเดียวกันทางภาษาคือปัญหาด้านความมั่นคง แต่แท้จริงแล้วความหลากหลายคือทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว เป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ภาษาแม่จึงเป็นสิ่งที่เราทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาไว้ เพราะตอนนี้เราอยู่ในยุคที่ภาษาแม่เสื่อมสลายเร็วมาก เนื่องจากเราอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งใช้ภาษากลางเป็นหลัก แต่ในขณะที่เดียวกันเราควรมีวิธีการที่จะเดินไปสู่โลกาภิวัตน์อย่างมั่นคง คือปลูกตัวเองด้วย คนไหนไปได้ก็ไป คนไหนไปไม่ได้ก็ยังต้องมั่นคงและยังมีฐานรากที่แข็งแรง”

นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์ได้คาดการณ์ทางสถิติไว้ว่า หากไม่มีการทำอะไรเลย ภายในศตวรรษนี้ ร้อยละ 90 ของภาษาในโลก ซึ่งมียกกว่า 7,000 ภาษาจะต้องตายไปจากโลกนี้ มีเฉพาะภาษาใหญ่ๆ ภาษาระดับนานาชาติ และภาษาประจำชาติที่มีผู้พูดจำนวนมาก และมีการธำรงรักษาอย่างเข้มแข็งเท่านั้นที่จะรอดปลอดภัย ซึ่งทุกๆ 2 สัปดาห์จะมีภาษาแม่ในโลกนี้ตายไปอย่างน้อย 1 ภาษา ส่วนในประเทศไทยมีภาษาแม่ที่กำลังตายไป 2-3 ภาษา เพราะมีคนสืบทอดน้อยเต็มทน

“ภาษาแม่จะตายไปเพราะนโยบายและการศึกษาทำให้ภาษาเล็กๆ ที่ไม่มีอำนาจหายไป และเหลือแค่ภาษาใหญ่ๆ ที่มีจำนวนเพียง 10% รวมทั้งเด็กรุ่นใหม่ก็มีจำนวน 50% เท่านั้นที่พูดภาษาแม่ได้ เพราะความอายและไม่เห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดาย เพราะภาษาๆ หนึ่งใช้เวลาสร้างหลายพันปี ดังนั้นมันไม่ใช่แค่ภาษา แต่เป็นความรู้ที่อยู่กับกลุ่มชน ถ้าภาษาหายไป วัฒนธรรมจะหมดไป และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกถ่ายทอดผ่านภาษาก็จะหมดไปด้วย” ดร.สุวิไล กล่าวเพิ่มเติม

งานวรรณศิลป์ประเภทกวีนิพนธ์นับเป็นทรัพยากรทางภาษาและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน แฝงไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความทรงจำ ความเชื่อ พิธีกรรม และสะท้อนโลกทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสังคมและโลก ดังนั้นการสร้างสรรคบทกวีใหม่และบันทึกบทกวีเดิมจึงเป็นวิธีการที่จะธำรงภาษาแม่ไว้

อย่างที่ ดร.สุวิธาน พัฒนาไพรวลัย หรือ “อาจารย์ชี” ชาวปะเกอะเกะเนอแห่งต้นน้ำแม่แจ่ม บ้านวัดจันทร์ จ.เชียงใหม่ และอาจารย์วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้สร้างสรรค์งานเขียนและบทกวีเป็นภาษาปะเกอะเกะเนอหลายเล่ม หนึ่งในนั้นคือ

เรื่อง เราคือ เตหน่ากู เรื่องสั้นสอดแทรกบทกวีที่เล่าถึง เตหน่ากู หรือ ฟิน เครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาว ปะเกอเกะญอ ที่ถูกแปลเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้คนทั่วไปได้อ่านด้วย

“ปัจจุบันชาวปะเกอเกะญอรุ่นใหม่ในหมู่บ้านเริ่มพูดภาษาไทยคำ ภาษาปะเกอเกะญอคำ ทำให้ทักษะในการใช้ภาษาแม่ของพวกเขาหายไป ซึ่งการสื่อสารกับคนรุ่นเก่าจำเป็นต้องใช้ภาษาแม่อยู่ และจะส่งผลกระทบต่อ การกลับไปค้นรากเหง้าในบทกวีดั้งเดิม เพราะคนรุ่นเก่าจะบันทึกองค์ความรู้และภูมิปัญญาในรูปแบบของ บทกวี นิทาน เพลงพื้นบ้าน และเพลงกล่อมลูก ถ้าวันหนึ่งคนรุ่นใหม่ไม่รู้คำศัพท์หรือฟังไม่รู้เรื่อง เนื้อแท้หรือ อรรถลักษณะของชนเผ่าปะเกอเกะญอก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้” ดังที่เขากล่าวไว้ว่า “ภาษายัง เผ่าพันธุ์อยู่ ภาษาหาย เผ่าพันธุ์สิ้น”

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ชียงมองว่า แม้คนรุ่นใหม่ จะมีความบกพร่องทางภาษาแม่ แต่พวกเขากลับมีความ มั่นใจในการแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ เพราะ สังคมไทยให้ความยอมรับในวัฒนธรรมและทัศนคติของ ชาวปะเกอเกะญอมากขึ้น

“นี่คือเกียรติและศักดิ์ศรีของชนเผ่าที่ได้รับการ ยอมรับและมีพื้นที่ในสังคม เพราะฉะนั้นคนปะเกอเกะญอ รุ่นใหม่จะรู้สึกว่าเขารักษาและสืบสานความเป็น ชนเผ่า พื้นที่ในสังคมจะยังไม่หายไป ไม่เหมือนคนรุ่น หนึ่งที่สังคมทำให้รู้สึก ถ้าเรารักษาหรือยังเป็นชนเผ่า อยู่จะไม่มีพื้นที่ในสังคม เพราะสังคมต้องเป็นไทย แต่ ปัจจุบันความเป็นไทยเปิดรับความหลากหลาย ทำให้ เด็กรุ่นใหม่มีความมั่นใจที่จะกล้าเป็นตัวเองและไม่ปิด ขอนตัวเองว่าเป็นชาวปะเกอเกะญอ” เขาสะท้อน

นอกจากนี้ ดร.มรินดา บุรรุ่งโรจน์ ประธาน ศฟภว. กล่าวเพิ่มเติมว่า ทั้งกวินพนธ์ เพลง และนิทานที่ถูก

บันทึกหรือพูดด้วยภาษาแม่ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการ มีอยู่มานานของภาษา และความมีศิลปะของกลุ่มชน นั้น กวินพนธ์จึงมีความสำคัญมากกว่าการเป็นสื่อสร้าง สุนทรียะ

“เมื่อไรก็ตามที่นำกวินพนธ์มาดัดแปลงเป็นบทกลอน หรือความเรียงที่คนรับรู้ได้ง่ายขึ้น จะทำให้กวินพนธ์นั้น ไม่จำเพาะอยู่ในพิธีกรรมอย่างเดียว ย่อยต่อการรับรู้ และ ย่อยต่อการถ่ายทอดต่อไป ซึ่งปัจจุบันบนโลกนี้มีหลาย ภาษาที่เข้ามาปะทะกับชีวิตของคนมากขึ้น ทำให้คน ท้องถิ่นมีโอกาสใช้ภาษาแม่แค่ในบ้าน”

ประเทศไทยมีภาษาแม่ที่อยู่ในภาวะวิกฤตขั้น รุนแรง 14 กลุ่มภาษา ได้แก่ ของ กะซอง ชัมเร ชูอัง (ชะโอง) มลาบรี ซาโก ญัยกูร โซ (ทะเว็ง) ละว้า (ก่อง) อิมปี บิซู ละเวอะ มอเกลิน และอุรักละไว้ย ซึ่งมีความ เป็นไปได้ว่าภาษาแม่เหล่านี้จะสูญหายไปพร้อมกับ อายุขัยของคน

“หากไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การ ส่งต่อภาษาแม่จากรุ่นสู่รุ่นก็จะเป็นเรื่องยาก เพราะคนใน บ้านอาจไปแต่งงานกับคนต่างถิ่นและหันไปใช้ภาษาอื่น ดังนั้นการมีเครื่องมือในการบันทึกจะเป็นตัวเก็บรักษา องค์ความรู้ ประวัติ และความทรงจำของคนรุ่นเก่าไว้ ให้คนรุ่นใหม่ต่อไป” ดร.มรินดา กล่าวทิ้งท้าย

เช่นเดียวกับกิจกรรมในวันกวินพนธ์โลกโดย องค์การยูเนสโก นอกจากจะประกาศยกย่องผู้ประพันธ์ บทกวีที่ทรงคุณค่า ยังมีการฟื้นฟูงานกวินพนธ์ที่อยู่ในรูปแบบ ภูเขา การเชื่อมโยงบทกวินพนธ์กับศิลปวัฒนธรรม ด้านอื่นๆ เช่น การแสดง การขับร้อง ดนตรี ภาพยนตร์ งานทัศนศิลป์ และการเผยแพร่บทกวีรูปแบบสื่อร่วมสมัย เพื่อให้บทกวีสัมผัสถึงจิตใจคนได้ทั่วถึง ซึ่งเป็นแนวทาง การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นผ่านสุนทรียะด้านบทกวี ■